

місцях». Лише шляхом поєднання точкової фінансової підтримки з активною соціальною інтеграцією можна досягти реального результату – перетворення переселенців із отримувачів допомоги на самодостатніх членів суспільства, здатних до повноцінної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
2. Беленок О. А., Бова А. А. Депривація потреб ВПО в Україні в умовах війни: соціологічний аналіз. Українське суспільство у перспективах розвитку. 2025. С. 309.
3. Козарезенко Л., Савченко Н., Кукурудз О. Фінансове забезпечення соціального захисту ВПО в період воєнного стану. Наукові праці з питань соціального забезпечення. 2024. С. 12-18.
4. Марчак У. Р. Державна соціальна допомога ВПО в умовах воєнного стану: бакалаврська кваліфікаційна робота. Львів, 2025. 123 с.
5. Павлюк Т. І., Середницька Л. П. Соціальна підтримка та соціальні послуги ВПО в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-50-17.
6. Русаль Л. Особливості надання соціально-правової допомоги ВПО в Україні. *Наукові праці МАУП*. 2023. Вип. 5 (68). С. 45-52.
7. Селіхов Д. А. Правові основи соціального захисту ВПО. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 84. С. 101-108.
8. Стратегія інтеграції ВПО на період до 2027 року. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
9. National Monitoring System Report on the Situation of IDPs. IOM Ukraine, 2026. URL: <https://ukraine.iom.int/reports>

ШАФРОСТ Аліна Андріївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

Науковий керівник:

МИРОНЕНКО Валентина Петрівна,

кандидат юридичних наук, професор
доцент кафедри цивільного права та процесу
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

ПРИВАТНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИМ ТА БАГАТОДІТНИМ СІМ'ЯМ В УКРАЇНІ

Питання соціального захисту малозабезпечених та багатодітних сімей є одним із пріоритетних напрямів державної політики України, що набуло особливої

актуальності в умовах воєнного стану та пов'язаних із ним економічних викликів. Конституція України у статті 46 закріплює право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Реалізація цього конституційного права здійснюється через комплекс нормативно-правових актів, серед яких особливе місце посідають Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 р. № 1768-III та Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. № 2402-III, що визначають правовий статус багатодітних сімей. Дискусійним у науковій літературі залишається питання щодо галузевої належності норм, які регулюють відносини у сфері надання соціальної допомоги. Традиційно соціальне забезпечення розглядається як публічно-правова сфера, проте сучасні дослідники все частіше звертають увагу на наявність у ній елементів приватноправового регулювання. Зокрема, це стосується диспозитивності у виборі форм підтримки, а також захисту приватного інтересу сім'ї як соціальної одиниці. Як зазначає В.В. Андріїв, чинне соціально-захисне законодавство потребує вдосконалення щодо упорядкування соціальних виплат і пільг, оскільки законодавець оперує різними показниками соціальних стандартів та нормативів, що часто не забезпечує виконання положень статей 46 і 48 Конституції України щодо достатнього життєвого рівня для себе і своєї сім'ї [1, с. 175]. Приватноправовий аспект призначення соціальної допомоги виявляється насамперед у тому, що ініціатива звернення за допомогою належить виключно особі (уповноваженому члену сім'ї), яка реалізує своє суб'єктивне право на основі вільного волевиявлення. Заява про призначення допомоги має ознаки одностороннього правочину, спрямованого на виникнення правовідносин із державою. Сім'я як суб'єкт цих відносин виступає в особливому правовому статусі, що поєднує її приватноправову природу (як союзу осіб, об'єднаних шлюбом, кровним спорідненням, усиновленням) із публічно-правовим визнанням з боку держави, передбаченим статтею 3 Сімейного кодексу України.

Особливе значення має правове регулювання статусу багатодітної сім'ї, який згідно із Законом України «Про охорону дитинства» отримує сім'я, в якій подружжя перебуває у зареєстрованому шлюбі, разом проживає та виховує трьох і більше дітей. Як справедливо зауважує Ю. Труфанова, важливу роль у системі соціального захисту належить соціальному захисту сімей з дітьми, а спеціальним Законом України «Про універсальну соціальну допомогу» пропонується консолідувати різні види державної допомоги, передбачені у понад 10 нормативних актах. Посвідчення батьків багатодітної сім'ї та дитини з багатодітної сім'ї є правовстановлюючими документами, що підтверджують особливий правовий статус і дають підстави для отримання передбачених законодавством пільг [2, с. 133].

Серед сучасних проблем правового регулювання слід виокремити недостатню ефективність методики визначення сукупного доходу сім'ї, яка не завжди враховує реальний рівень життя домогосподарства, особливо в умовах інфляційних процесів та зростання цін на товари першої необхідності. Як підкреслює Ю.В. Овод, адресна допомога надається конкретним категоріям осіб, які потребують підтримки,

наприклад, малозабезпеченим сім'ям, саодиноким матер'ям, а основними принципами адресної допомоги є адресність, цільове використання коштів, прозорість та ефективність. Однак рівень забезпечення прожиткового мінімуму, що використовується як базовий показник для розрахунку допомоги, тривалий час не відповідає фактичним потребам сім'ї, що знижує ефективність соціальної підтримки [3, с.72]. Окремої уваги заслуговує цифровізація процесів призначення соціальної допомоги через Єдину інформаційну систему соціальної сфери та портал «Дія». Електронна форма звернення спрощує реалізацію особою свого права на соціальну допомогу, проте водночас породжує нові виклики у сфері захисту персональних даних та забезпечення доступу до послуг для осіб, які не володіють цифровими навичками. К.В. Бориченко наголошує, що в умовах воєнного стану особливо гостро постає питання судового захисту права на соціальний захист, оскільки реалізація цього права здійснюється за правилами адміністративного судочинства, що вимагає врахування специфіки воєнного стану [4].

Підсумовуючи, слід зазначити, що приватноправове регулювання призначення соціальної допомоги малозабезпеченим та багатодітним сім'ям в Україні є складним міжгалузевим явищем, що поєднує елементи сімейного, цивільного та соціально-забезпечувального права. Подальший розвиток цього інституту вимагає системного підходу до гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, посилення гарантій захисту прав сім'ї та забезпечення реальної, а не формальної реалізації конституційного права на соціальний захист. Лише комплексне врахування публічних і приватних інтересів дозволить створити дієвий механізм підтримки найбільш вразливих категорій населення в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Андріїв В. В. До проблеми соціального захисту сімей з дітьми. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 3. С. 173–177. DOI: 10.24144/2788-6018.2023.03.30.
2. Труфанова Ю. Державні соціальні допомоги малозабезпеченим сім'ям в умовах воєнного стану. Актуальні проблеми правознавства. 2022. № 3. С. 130–134.
3. Овод Ю. В. Адресна соціальна допомога як вид соціального забезпечення. Соціальна робота та психологія: освіта і наука. 2024. № 2. С. 71– 74. DOI: 10.32782/3041-1351/2024-2-13.
4. Бориченко К. Судовий захист права на соціальний захист в умовах воєнного стану в Україні. Юридичний вісник. 2023. № 1. С. 40–47.